

Motion till riksdagen 2019/20:3103

av **Jonas Sjöstedt m.fl. (V)**

Kultur i hela landet

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	2
1 Inledning.....	2
2 Det fria kulturlivet.....	3
3 Bättre villkor för kulturskapare.....	3
4 Föreningslivet och folkbildningen.....	4
5 Kultursamverkansmodellen.....	4
6 Bevarande av kulturarvet i hela landet.....	5
7 Bibliotek.....	5
7.1 Nedläggningar och besöksmönster.....	6
7.2 Skolbibliotek.....	6
7.3 Digital tillgänglighet och e-lån.....	7
8 Kulturskola för alla barn.....	7
9 Stöd till lokala grupper.....	8
10 Skolan som kulturspridare.....	9
10.1 Kulturinstitutionerna och skolans samverkan.....	9
10.2 Uppvärdering av de estetiska ämnena.....	10

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att elevernas rätt till skolbibliotek stärks och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas ett krav på skolbibliotekarier i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda och återkomma med förslag för att fjärrlån av e-böcker ska bli möjligt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över stödfunktioner för att möjliggöra en större digitalisering av material som är utgivet i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska möjliggöra för alla barn att gå i kulturskola och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en översyn av regelverken för de fria grupperna inom scenkonsten och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en kartläggning av kulturinstitutionernas och skolväsendets samverkan med varandra och utreda hur samarbetet mellan kulturinstitutionernas verksamhet och undervisningen i skolan kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda varför skolvisningarna minskar och återkomma med förslag till insatser och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de estetiska ämnena bör göras obligatoriska på gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

1 Inledning

Den centrala frågan för Vänsterpartiet är hur vi ska kunna skapa ett kulturliv för alla och inte bara för några få. Idag är det tydligt att kulturvanorna skiljer sig mycket mellan olika grupper. Människor i städer tar del av kultur i högre grad än människor boende på landet. Statistiken visar också att de med högre inkomst och längre utbildning är mer aktiva än andra inom kultursektorn, särskilt som åskådare. Myndigheten för kulturanalys visar i sin utvärdering av den svenska kulturpolitiken att vi är långt ifrån att nå målet om delaktighet för alla. Socioekonomiska faktorer väger mycket tungt och dem kan inte kulturpolitiken ensam rå på menar myndigheten. Det behövs insatser inom många områden, och för Vänsterpartiet hänger kulturpolitiken tätt samman med vår strävan efter ett jämlikt samhälle.

En statlig kulturpolitik är en viktig del och ska bland annat garantera en fördelning av resurser över landet och alla invånares tillgång till kulturverksamhet. Vi vill möjliggöra för människor i hela landet att vara både deltagare och åskådare genom att öka tillgängligheten till kulturen. De konstnärliga uttrycken är inte i första hand en offentlig uppvisning utan en nödvändighet för människan. Musik, rörelse, litteratur, teater och bildkonst gör livet rikare. Det är inte något som vi kan välja bort eller stoppa. Samhället

har ett ansvar för att ge alla människor möjlighet att använda konstens olika uttryck, oavsett var man bor eller vem man är. Likaså är det en samhällelig uppgift att garantera alla människors rätt att ta del av den professionella kulturen. Det är en stor utmaning att lyckas med det i ett så glesbefolkat land som Sverige. Vi tror därför att det måste till många olika satsningar från nationell, regional och kommunal nivå om vi ska lyckas. Vi ser behov av en ny kulturell infrastruktur, stöd till kultursamverkansmodellen och de regionala institutionerna samt stärkta kulturuppdrag till befintliga samhällsinstitutioner. Vi vill också betona studieförbundens och folkhögskolornas viktiga roll. Föreningslivet, med ideella arrangörsnätverk och möteslokalägare är helt nödvändiga för att få kultur i hela landet. En ort med rikt och varierat kulturliv genererar dessutom engagemang och trivsel för medborgare, men även för besökare och turister som vill ta del av det. Vänsterpartiet värnar därför ett rikt kulturliv för landsbygdskommuners framtida utveckling.

2 Det fria kulturlivet

Vi har en rik flora av fria professionella grupper i landet. Det gäller inom alla scenkonstområden. De är av stor betydelse för ett vitalt och utmanande kulturliv. De har i olika grad tillgång till de regionala institutionerna och stöd från de regionala kulturkonsulenterna. Många grupper beskriver en tuff situation med stor administrativ börda och små ekonomiska marginaler. För att få till en nationell turné krävs bidragsansökningar till en stor mängd kommuner, regioner och nationella instanser. När en föreställning sedan är genomförd ska den redovisas till alla bidragsgivare. Om en grupp letar sig utanför centralorterna är det oftast ideella arrangörer som är nyckeln. Det är inte rimligt att så stort ansvar för att få ut kultur i hela landet ska ligga på ideella krafter. Genom att stärka de fria gruppernas ekonomiska muskler kan fler föreställningar komma ut till mindre orter och landsbygden.

Vi ser att den fria dansen har en särskilt tuff situation. Det är ett relativt nytt konstområde och fanns inte med i planeringen när de regionala institutionerna byggdes upp. Många av de fria dansgrupperna saknar egna träningslokaler och det har tagit tid att bygga upp strukturer. För dem spelar centrumbildningarna en viktig roll och vi tror att flera regionala centrumbildningar skulle skapa förutsättningar för mer kultur i hela landet. Centrumbildningarna stöttar upp med fortbildning och rådgivning och agerar arbetsgivare. I Vänsterpartiets budgetförslag för 2020 (motion 2019/20:2915) finns därför ökat stöd till det fria kulturlivet, till centrumbildningar och till lokaler för dans.

3 Bättre villkor för kulturskapare

För att vi ska få kultur i hela landet behövs goda villkor för kulturskapare, både amatörer och professionella. Det handlar om löner, socialförsäkringssystemet, tillgång till lokaler och stöd till föreningar. På de flesta platser är publikunderlaget för litet för att generera några större intäkter, och bidrag från det offentliga måste till för att människor ska kunna försörja sig inom kulturyrken. Det är också angeläget att ha så låga ekonomiska trösklar som möjligt för invånarna om vi vill att kulturen ska komma fler till del. Vänsterpartiet har länge krävt bättre ekonomiska villkor för konstnärer och

det har synts i såväl motioner som budgetar. T.ex. har vi tidigare motionerat om tillgången till billiga ateljéer och drivit på för höjning av biblioteksersättningen. Vår budgetmotion för 2020 är inget undantag och vi lyfter där visningsersättningen och MU-avtalet samt stärker Konstnärsnämnden rejält.

4 Föreningslivet och folkbildningen

Vänsterpartiet menar att amatörkulturen måste få ett lyft och uppmärksammas mer. Svenskarna är oerhört aktiva som kulturutövare: sjunger i kör, lajvar, spelar i band och målar – ibland i föreningsform och ibland genom studieförbunden. Även på små orter sjuder föreningslivet och det är här målet om kultur i hela landet förverkligas. Samtidigt ser vi stora skillnader mellan olika grupper som vi nämnde inledningsvis. Det är viktigt att alla nivåer, såväl kommunal som regional och nationell nivå, stöttar upp med goda ekonomiska förhållanden, anpassade och tydliga regelverk och ett bra bemötande för att underlätta föreningsarbete för den som inte är van organisatör. I motion 2018/19:403 kan man läsa om några av våra förslag för att underlätta för civilsamhället.

Parallellt med den positiva bilden av ett vitalt föreningsliv ser vi oroande tendenser. Studieförbundens kommunala anslag har minskat med 66 procent sedan 1992. Studieförbunden har varit en viktig motor för att få spridning av kulturen utanför de stora kommunerna. Med sin stora närvaro i hela landet har man kunnat tillhandahålla replokaler, studiecirkel inom språk och kultur och varit flitiga arrangörer av festivaler och kulturprogram. Siffrorna från 2017 visar att det sammanlagt var 20 miljoner besökare på de tio studieförbundens kulturprogram. Allt detta riskeras när kommunerna skär ner. Det är också viktigt att ta folkhögskolorna med i beräkningen när vi planerar för att sprida kulturen. Även om de inte är så många till antalet är en stor andel av dem placerade i glesbygd och de är viktiga aktörer med omfattande kulturprogram. Den förstärkning som gjordes av Vänsterpartiet och S-MP-regeringen under förra mandatperioden med finansieringen för runt 8 000 fler studieplatser har inneburit stabilare ekonomi för folkhögskolorna. I årets budgetmotion kommer Vänsterpartiet prioritera amatörkultur-föreningarna vars bidrag legat stilla i många år.

5 Kultursamverkansmodellen

Kultursamverkansmodellen sjuösattes 2011 för att skapa ett ökat utrymme för regionala prioriteringar och variationer. Tidigare har staten avgjort vilka regionala kulturinstitutioner som är berättigade till statligt stöd. Samtliga regioner, utom Stockholm, är sedan 2013 med i kultursamverkansmodellen. Kultursamverkansmodellen ska ge befolkningen i landet möjlighet att ta del av ett varierat kulturutbud präglat av förnyelse och kvalitet. Den kulturella infrastrukturen och regionala mångfalden ska främjas och kulturskapare i hela landet ska kunna utveckla sitt konstnärskap. Det finns idag en bred politisk uppslutning kring kultursamverkansmodellen. Tanken är att en god dialog mellan region, kommun, föreningsliv och konstnärer ska lägga grunden för planen och att ambitionsnivån sedan återspeglas i det nationella bidraget. Från Vänsterpartiet ser vi att modellen har både för- och nackdelar. Utvärderingar visar att skillnaden överlag inte har blivit särskilt stor mot den tidigare ekonomiska fördelningen av statens bidrag. Det

är fortfarande de stora regionala institutionerna som slukar det mesta av resurserna, och det fria kulturlivet har svårt att göra sig hört. Vi ser också att det statliga bidraget inte har ökat i tillräckligt hög takt och både länsteatrar och läns museer vittnar om ekonomiska svårigheter och nedskärningar. Under förra mandatperioden sköt vi till ytterligare statliga medel tillsammans med regeringen, men höjningen behöver fortsätta. Ska regionerna mäkta med att stötta kulturlivet i alla delar, även i landsbygdskommunerna, behöver nya medel komma till. Vi har därför valt att prioritera ökade resurser till kultursamverkansmodellen i vår budgetmotion för 2020.

6 Bevarande av kulturarvet i hela landet

Utöver läns museerna spelar länsstyrelserna en viktig roll i bevarandet av kulturarvet. Med sin kompetens inom kulturarv och ansvar inom kulturmiljöområdet är de en viktig samarbetspartner för kommuner, företag och privatpersoner som vill göra förändringar på fastigheter eller exploatera för byggnation. För oss i Vänsterpartiet är det av största vikt att kulturarvet kan bevaras i hela landet och att kulturmiljöer är tillgängliga för fler. Under många år har staten påfört nya administrativa uppgifter till länsstyrelserna utan att tillföra nya medel. Samtidigt är trycket högt när det gäller nya byggplaner i kommunerna. Vi i Vänsterpartiet ser mycket allvarligt på frågan och anslår i vår budgetmotion för 2020 ökade medel för bevarandet av vårt gemensamma kulturarv.

Svenska kyrkan har sedan separationen från staten haft en särställning när det gäller anslag för bevarandet av kulturarvet. Den kyrkoantikvariska ersättningen ska bidra till att Svenska kyrkan kan underhålla kyrkobyggnader i hela landet, även de som idag knappt har en aktiv församling. Det är av största vikt att det här arbetet får rätt resurser, och så är inte fallet idag. Det var länge sedan anslaget räknades upp och allt fler stift ser att de behöver medfinansiera allt större andel av renoveringsprojekten. Vi har tidigare motionerat om att även judiska församlingar ska kunna få ett särskilt anslag på samma sätt som Svenska kyrkan för bevarandet av landets äldre synagogor (motion 2018/19:293). På många håll är trossamfunden viktiga kulturaktörer med omfattande kulturprogram med både egna körer och tillresta artister. Det är viktigt att Svenska kyrkan även fortsättningsvis kan tillgängliggöra det kyrkliga kulturarvet för alla invånare och turister och samtidigt fortsätta vara en kulturell mötesplats utan att det naggas på verksamheten. Därför anser vi att det är dags för en höjning av den kyrkoantikvariska ersättningen och återkommer med förslag i vår budgetmotion.

7 Bibliotek

Folkbildningen och folkbiblioteken hör till fundamenten i ett demokratiskt samhälle. Genom biblioteken kan alla i samhället få ett avgiftsfritt och allsidigt utbud av böcker, andra medier och kunskapskällor. Våra folkbibliotek är mötesplatser som är öppna för alla och har ett omfattande aktivitetsutbud. Det handlar om kulturinslag, föreläsningar och samtal som bidrar till den fria åsiktsbildningen och som stärker demokratin. Att barn och unga har tillgång till bra och inspirerande bibliotek ökar lusten att läsa och upptäcka både sitt eget liv och världen utanför. Bibliotekslagen garanterar att varje

kommun har minst ett bibliotek och därmed utgör biblioteken den offentliga kulturinstitution som har bäst spridning i hela landet.

Vi ser att biblioteken med rätt resurser kan spela en ännu större roll för spridningen av kultur i hela landet. Förslaget till nationell biblioteksstrategi ligger nu hos regeringen och vi återkommer med ytterligare förslag i samband att den behandlas i riksdagen.

7.1 Nedläggningar och besöksmönster

Biblioteksstatistiken visar att sedan millennieskiftet har antalet folkbibliotek minskat med 24 procent och mer än 400 biblioteksfilialer har under de senaste decennierna försvunnit. I de mindre befolkningstäta länen måste många biblioteksbesökare åka långt för att komma till ett bibliotek eller en biblioteksfilial. Den minskade tillgängligheten har sannolikt bidragit till att färre besöker bibliotek och att de regionala skillnaderna ökar. Satsningar på bokbussar har varit ett sätt att möta de växande skillnaderna. Det är förstås ett bra sätt att hantera det avstånd vissa människor har till närmsta bibliotek, och de satsningarna ska kvarstå och gärna byggas ut, men de kan inte ersätta det fysiska biblioteket som har mer bibliotekspersonal och ett större utbud.

Tidigare analyser av besöksmönster visar att boende i socioekonomiskt svagare delar av en kommun generellt sett är mindre benägna att resa för att besöka folkbiblioteket samt att de oftare besöker bibliotek om de ligger i anslutning till annan samhällelig service.

Vänsterpartiet ser ett stort behov av satsningar på bibliotek och fler biblioteksfilialer.

7.2 Skolbibliotek

Av 2 kap. 36 § skollagen följer det att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Bestämmelsen gäller såväl offentliga som fristående skolor, men trots detta finns det skolor, främst fristående, som fortfarande inte har skolbibliotek som en integrerad del av skolan utan hänvisar till närmaste folkbibliotek, vilket i vissa fall ligger många mil bort.

Vänsterpartiet anser att skolbiblioteket ska vara en integrerad del av skolan och att alla skolor ska ha skolbibliotek med utbildad personal. Även om omfattningen av dessa bibliotek kan variera så ska det inte räcka med biblioteksbusar eller stadsbibliotek. Dessa ska i stället ses som kompletterande verksamheter till det integrerade skolbiblioteket.

Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att elevernas rätt till skolbibliotek stärks. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Skolbiblioteken ska ge eleverna tillgång till ett rikt utbud av medier, till såväl skönsom facklitteratur. Ett bibliotek där välutbildad bibliotekspersonal samarbetar med den pedagogiska personalen kan locka fram och tillfredsställa barnens och ungdomarnas läslust, nyfikenhet och forskarintresse samt även hjälpa dem att orientera sig bland nya medier och i flödet av information på nätet. Forskningen visar att detta arbetssätt höjer elevernas studieresultat.

De bemannade skolbiblioteken har blivit färre visar statistik från Kungliga biblioteket. Bara 37 procent av de svenska eleverna har idag tillgång till bemannat skolbibliotek. Tillgången till skolbibliotek är lagstadgad men inte att de behöver vara

bemannade. Samtidigt läser barn mindre idag. Läsningen och upptäckandet av litteraturen avgörande för varje barns läsförståelse, skrivande och kritiska tänkande. Skolbibliotekarier har en nyckelroll att fylla när det kommer till att öppna dörrar till litteratur och media. Vänsterpartiet menar att det är viktigt att barn och unga får möta kunnig personal på sina skolbibliotek.

Det ska finnas ett krav på skolbibliotekarier i skollagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.3 Digital tillgänglighet och e-lån

Att folkbibliotekens infrastruktur fungerar är ett måste för att kunna ta del av deras utbud oavsett var man bor. Samverkan mellan bibliotek på alla nivåer gör att fler böcker och medier finns tillgängliga för lån och fjärrlån än vad som annars varit möjligt. Möjligheten till digitala lån och e-böcker kräver samordnad förvaltning och gemensamt ägande.

Enligt kungliga bibliotekets förslag på nationell biblioteksstrategi har Sverige halkat efter i digitalisering på biblioteksområdet. Om det inte förbättras riskerar biblioteken att bli mindre relevanta då efterfrågan på digitala lån och digitalt utbud ökar. Möjligheten digitaliseringen erbjuder borde istället innebära motsatt effekt, alltså att biblioteken blir mer relevanta och får utrymme att nå fler. Möjligheten att dela metoder och idéer för hur man når till dem som inte är vana biblioteksbesökare eller dem vars närmaste bibliotek är alldeles för långt bort följer med digitaliseringen. Digitalisering och e-lån kan inte ersätta den fysiska mötesplats som folkbiblioteken är eller de bidrag till samhället de ger. Det är däremot ett effektivt sätt att bredda verksamheten och möta ett växande behov som kommer med teknisk utveckling. Det som bland annat försvårar den utvecklingen är att e-böcker idag är låsta till det bibliotek som köpt in dem vilket omöjliggör fjärrlån. Det gör att de som har tillgång till större bibliotek med större ekonomiskt utrymme, vilket ofta är fallet i storstäders stadskärna, har tillgång till ett större utbud av e-böcker, medan andra som befinner sig vid de mindre biblioteken som inte har samma resurser har tillgång till ett mindre utbud. Detta behöver förändras.

Regeringen bör utreda och återkomma med förslag för att fjärrlån av e-böcker ska bli möjligt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör också se över stödfunktioner för att möjliggöra en större digitalisering av material som är utgivet i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Kulturskola för alla barn

Kulturskolan är landets största barn- och ungdomskulturverksamhet och spelar en viktig roll för barns och ungas möjlighet att själva utöva kultur. Barn som ges möjlighet att utöva kultur får ökat självförtroende, stärker sin problemlösande förmåga och blir bättre på socialt samspel. Drama, dans, bildkonst, film, musik och andra kulturyttringar är viktiga för att stärka barns möjligheter att uttrycka sig med mer än språket. Kulturskolan har också bidragit till att många musiker och artister har fått en grundläggande utbildning som i vissa fall lett till att svensk musik och kultur kunnat spridas över världen och att svenska musiker kommer från alla landets delar och inte bara storstädernas kärna.

Det viktigaste argumentet för kulturskolan är det mervärde som skapas i människors liv när kultur och kulturskapande blir en naturlig del av tillvaron. Målsättningen måste vara att alla barn ska få möjlighet att pröva på olika kulturyttringar. För att uppnå detta behöver kulturskolan göras tillgänglig för alla, vilket bland annat innebär att alla barn oavsett vilken kommun de bor i ska ha tillgång till en kulturskola. Enligt Kulturskolerådets rapport Framtidens möjligheter för kulturskolan (2018) är det bara vissa små kommuner med färre än 10 000 invånare som idag saknar musik- eller kulturskola. Det är också i de små kommunerna där kulturskolan står under ett nedläggningshot inom de närmsta fyra åren. Även bland de som oroar sig för resurstilldelningen är de små kommunerna överrepresenterade. Detta behöver åtgärdas, barn ska inte bli straffade för var de bor.

Regeringen ska möjliggöra för att alla barn ska kunna gå i kulturskolan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Kultur- och musikskolorna ska finnas över hela landet, hålla en god kvalitet och vara tillgängliga för alla, oavsett var man bor. Vi ser det som mycket positivt att ett stort antal kommuner förlägger kulturskolelektioner på grundskolor. Särskilt viktigt är det för elever som bor långt från tätorten eller vars föräldrar inte har möjlighet att ta dem till kulturskolans egna lokaler. En annan viktig tillgänglighetsfaktor är att kulturskolan håller låga taxor eller till och med är avgiftsfria. I flera kommuner är avgifterna så höga att många familjer saknar möjlighet att betala dem. År 2017 var den vanligast förekommande terminsavgiften 625 kronor. Avgiftsnivån varierar stort mellan de olika kommunerna i landet och på en del håll är avgiften mer än dubbelt så hög jämfört med genomsnittet. I flera kommuner är avgiften helt borttagen och antalet kommuner som tagit bort terminsavgifter för sin kulturskoleverksamhet har ökat de senaste åren. Vänsterpartiet anser att barn från alla familjer, oavsett ekonomi eller social ställning, ska ges möjlighet att delta i kulturskolans verksamhet. För att detta ska bli möjligt måste avgifterna till kulturskolan på sikt tas bort. Vi ser att medelavgiften sänks från år till år över riket, vilket är en positiv utveckling.

Under förra mandatperioden beslutades om en ny nationell kulturskolepolitik med ett kulturskolecentrum, nya utbildningar för kulturskolepedagoger och stöd kring statistik och kunskapsspridning. Tillsammans med de 100 miljonerna Vänsterpartiet och regeringen anslog har kulturskolornas roll för barns utveckling lyfts. Vi vill fortsätta den satsningen och lägger därför förslag i vår budgetmotion för 2020 om att finansiera en avgiftsfri kulturskola i hela landet. Det motsvarar hälften av de intäkter landets kulturskolor får från avgifter. Den andra halvan får de kommuner som vill ansöka om bidraget skjuta till.

9 Stöd till lokala grupper

De fria grupperna inom scenkonsten har en central roll för att scenkonsten ska kunna nå ut i hela landet och nå människor oavsett var de är bosatta. Ofta verkar man i de områden som inte är de mest lönsamma, till exempel ytterkantsområden eller landsbygd. De fria grupperna inom scenkonsten når över två miljoner besökare varje år till en mycket låg kostnad. Mycket av nytänkandet och de utmanande scenuttrycken skapas hos fria grupper och hälften av alla föreställningar för barn och unga spelas av dem. För att kunna fortsätta vara en kraft att räkna med och kunna erbjuda föreställningar i hela

landet behövs långsiktiga verksamhetsbidrag och en höjning av anslagen som inte räknats upp i samma takt som löner och priser höjts det senaste decenniet. Regelverket för att få anslagen behöver också ses över. För att få till en nationell turné behöver ofta bidragsansökningar och redovisningar skickas till ett stort antal regioner och kommuner och inte sällan även ett antal nationella instanser.

Regeringen bör göra en översyn av regelverken för de fria grupperna inom scenkonsten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den regionala kulturkartan har sett relativt lika ut de senaste decennierna. De flesta länens kulturbudgetar domineras av institutionerna som byggdes upp under 1970–1980-talen. Även om regionerna har höjt sina kulturbudgetar betydligt sedan kultursamverkansmodellen infördes är strukturen intakt. Det har inneburit att nyare konstformer har haft svårt att ta plats och att det finns problem med underfinansiering. Det stöd som idag finns för centrumbildning har inte räknats upp sedan 2008 och har tvingat många organisationer till besparingar varje år. Vi föreslår därför en höjning av anslaget. Detta för att det behövs organisationer som kan tillhandahålla allt från replokaler till att stå för fortbildning på orten.

10 Skolan som kulturspridare

Skolan och utbildningen har en central roll för allas möjlighet att delta i kulturlivet.¹ Det kan handla om hur väl skolan integrerar professionellt framställd kultur i sin verksamhet, men också om skolans innehåll. Det kan handla om de estetiska och samhällsorienterande ämnena samt hur utbildning påverkar mer övergripande förändringar såsom läsförståelsens utveckling, segregation och selektionseffekter i rekrytering till konstnärliga utbildningar. Utbildning har en direkt effekt och den påverkar människors kulturvanor och deltagande. Klasseffekten är svår att sudda ut då den tenderar att leva kvar via de olika studie- och yrkesvägar som olika samhällsklasser generellt väljer. Samtidigt kan utbildningen ha en utjämnande effekt på kulturvanorna. Utbildningsnivån är den aspekt av socioekonomisk status som har störst inverkan på deltagandet. Detta betyder att alldeles oavsett vad individen har för familjebakgrund ökar deltagandet i kulturlivet med utbildningen.

10.1 Kulturinstitutionerna och skolans samverkan

Skolan och kulturinstitutionernas samarbete är viktigt för att öppna dörrar till kulturen för barn och unga. De statliga museernas styrdokument betonar att de särskilt ska integrera ett barnperspektiv och bedriva pedagogisk verksamhet. Många kulturarvsinstitutioner erbjuder programverksamhet riktad mot skolan och samarbetar med skolväsendet eller organisationer inom skolans område. På samma sätt betonar styrdokument för olika skolformer inom skolväsendet vikten av att elever får möta kulturarvet i undervisningen. Det här ser dock väldigt olika ut beroende på geografisk placering, där skolorna med närmare avstånd till kulturarvsinstitutioner ofta har större möjligheter till samarbete. Då tillgången till kultur i skolan bör vara likvärdig i hela landet behöver regeringen agera i frågan.

¹ Kulturanalys 2019, Myndigheten för Kulturanalys.

Regeringen bör göra en kartläggning av kulturinstitutionernas och skolväsendets samverkan med varandra och utreda hur samarbetet mellan kulturinstitutionernas verksamhet och undervisningen i skolan kan stärkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna

En oroväckande utveckling är att över tid har antalet skolvisningar minskat avsevärt. Skolvisningarna är ett sätt att låta barn och unga komma i kontakt med olika former av professionell kultur och ett sätt att sänka trösklar för att inta kultur. Skolvisningarna har en utjämnande effekt då alla barn, oavsett föräldrarnas kulturvanor får en chans att komma i kontakt med kultur som annars hade varit främmande. Skolvisningarna måste därför värnas och utvecklingen där de minskar måste få ett stopp.

Regeringen bör utreda varför skolvisningarna minskar och återkomma med förslag till insatser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10.2 Uppvärdering av de estetiska ämnena

Vänsterpartiet tycker att det är självklart att alla elever såväl på grundskolenivå som i gymnasiet ska ha möjlighet att utveckla och använda sin fantasi och kreativitet samt sin förmåga att kommunicera genom att delta i estetisk verksamhet. Det krävs kunskaper för att ta del av och tolka det kulturella utbudet. Estetik, kreativitet och förmåga att uttrycka sig konstnärligt är vidare en tillgång i många yrken. Vi anser att de estetiska ämnena både behöver uppvärderas och få ett ökat utrymme i skolan och därför vill vi att antalet timmar i estetiska ämnen ökar och att ämnena ska finnas med på alla nivåer i grund- och gymnasieskolan.

I betänkandet En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77) konstaterade utredningen att de estetiska kurserna konkurrerar med andra kurser inom ramen för det individuella valet på gymnasiet, vilket leder till att de av olika skäl ofta väljs bort. I läroplanen anges att personalen i utbildningen ska utnyttja kontakter med det omgivande samhället, bl.a. dess kulturliv. Det innebär enligt utredningen att ett estetiskt perspektiv bör ingå i all gymnasieutbildning, oavsett utbildningsinriktning. Gymnasieutredningen föreslog att ett estetiskt ämne om 100 gymnasiepoäng ska ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena i alla nationella program i gymnasieskolan. Utredningen föreslog även att det ska vara möjligt att välja mellan olika estetiska ämnen och att dessa ämnen i huvudsak bör vara ämnen som kan anses vara centrala estetiska bildningsämnen. För att skapa utrymme för det estetiska ämnet i poängplanen föreslog utredningen att poängen för gymnasiearbetet skulle tas bort.

Regeringen la fram detta förslag som sedan röstades ned av de borgerliga partierna och SD. Argumentet för att rösta emot angavs vara att det var orimligt att just den här typen av kurser skulle "tvingas på ungdomarna" snarare än de ämnen som de borgerliga partierna och SD menar att de kunde ha nytta av på högskolan. Att högern inte värdesätter de estetiska ämnena är synd då det gång på gång visas att ämnena är bra för bland annat inläringen, måendet och förmågan att inta kultur senare i livet. Vänsterpartiet värnar de estetiska ämnena och vill ge varje gymnasielev fördelen att få de estetiska ämnena med sig.

De estetiska ämnena bör göras obligatoriska på gymnasiet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Maj Karlsson (V)

Karin Rågsjö (V)

Linda Westerlund Snecker (V)